

مطبوعات

کودکان و نوجوانان

(۱۳۵۷-۱۳۹۹)

محمود طاهر احمدی

افزایش تدریجی مدرسه‌ها که با ازدیاد روزافزون کودکان و نوجوانان باسواد همراه بود؛ کسانی وظیفه خود دانستند تا برای دستیابی به اهداف تربیتی، قلم به دست گیرند و مطالب خواندنی برای دانش‌آموزان فراهم کنند و به شکل مجله در دسترس آنها قرار دهند.

از نخستین تکاپوهایی که در این باره به انجام رسید، انتشار دو مجله «علم و تربیت» و «علم و اخلاق» بود.

علم و تربیت را میرزا حسین خان پرتو در شیراز منتشر کرد. در سرمقاله شماره اول آن (محرّم ۱۳۳۹ ق / سنبله [شهریور] ۱۳۹۹ ش) پس از شرحی کوتاه در تعریف علم و هدف مجله که «ادخال علم و تربیت اروپاییان است در یک سلسله از لکتور (قرائت)‌های ساده که برای قارئین غیر آشنای به اصطلاحات فنی فهم آن آسان باشد...» چنین نوشت:

«چون پسران و دختران قسمت اعظم جامعه امروز و فردا را تشکیل می‌دهند و اکثریت آنان که خواندن و نوشتن را می‌دانند در این جنس یافت می‌شوند و امید تاثیر تربیت تنها به آنهاست، لذا این مجله به دو قسمت علیحده به اسم پسران و دختران انقسام می‌یابد.»

فهرست مطالب شماره اول بر روی جلد مجله چنین است: تمهید، قسمت پسران: نتیجه سعی و مجاهدت، حفظ الصحه، صنایع و اختراعات جدید، اخلاق، رباعی.

رویکرد ما در این نوشتار، بررسی پیشینه نوشته‌های چاپ شده برای کودکان و نوجوانان است. مجموعه‌ای از این نوشته‌ها را که به صورتی مستقل، در دوره‌های زمانی مشخص (هفته، ماه و ...) منتشر گردد، مجله می‌دانیم. مجله، معمولاً با زمان پیش می‌رود؛ نوشته‌های آن کوتاه، ساده و قابل فهم است. کودکان و نوجوانان با خواندن مجله می‌توانند در کلاس و جمع دوستان اظهار وجود کنند. مجله تصویرهایی گوناگون و گیرا دارد و بهای آن نسبت به کتاب، ناچیز است. مطالعه بیشتر مجله‌ها نیاز به حضور ذهن کامل ندارد و به آسانی می‌توان همه جا و همه وقت آن را خواند. از این رو، کودکان و نوجوانان، مانند بسیاری از بزرگسالان به خواندن مجله بیش از دیگر مطالب خواندنی گرایش دارند^(۱).

از زمان انتشار نخستین روزنامه در ایران، بیش از یکصد و پنجاه سال می‌گذرد، اما تاریخ پیدایش مجله‌های ویژه کودکان و نوجوانان، بسی کوتاه‌تر از مجله‌های بزرگسالان است.

پس از مشروطیت و بازگشت آرامش نسبی، روند تأسیس و گسترش مدارس جدید که بنیان آن از پیش نهاده شده بود، صورت جدی‌تری به خود گرفت و فرایند آموزش در مدارس کشور، قانونمند شد. در ۱۳۹۰ ش. وزارت معارف، دوره تحصیلات ابتدایی را شش سال تعیین کرد و در فروردین ۱۳۹۲ سازمان آموزش همگانی را مرکب از دو دوره شش ساله ابتدایی و متوسطه دانست. از آن پس، با اجباری شدن تحصیلات ابتدایی و

قسمت دختران: زن امروزی، تدبیر منزل، پرستاری، معالجات خانگی، زنان مشهور، ژاندارک^(۹۱).

«علم و اخلاق» به صاحب امتیازی حبیب‌الله آموزگار، مجله‌ای بود وابسته به «جمعیت علم و اخلاق» شماره اول آن در برج دلو [بهمن] ۱۲۹۹ در تهران منتشر گردید. اغلب مقاله‌های آن مربوط به اخلاق و به منظور ترویج علوم اخلاقی و تهذیب اخلاق محصلین و جوانان نوشته می‌شد^(۹۲).

پیداست، بیشتر نوشته‌های این مجله‌ها برای جوانان بود؛ اما نوجوانان پایه‌های اول و دوم مدارس متوسطه نیز می‌توانستند از خواندن آنها برخوردار شوند و بهره‌برگیرند.

در پی چنین کوششهایی که به ندرت در گوشه و کنار به انجام می‌رسید، نشریاتی نیز به پایمردی گردانندگان برخی از دبیرستانها منتشر می‌شد که دانش آموزان هم در تهیه مطالب و نوشتن مقاله، نقشی درخور به عهده داشتند. ظاهراً برای نخستین بار در ۱۳۰۵ ش. مجله‌ای از این دست با نام «جوانان ایران» به صاحب امتیازی محمدحسین میرزای فرهی بنیاد و بخش شد. این مجله از جمله نشریات کالج البرز تهران - وابسته به هیأت میسیونری کاتولیک امریکا در ایران - به شمار می‌رفت و مطالب آن را که بیشتر درباره رویدادهای مدرسه بود، دانش آموزان دبیرستان به دو زبان فارسی و انگلیسی می‌نوشتند^(۹۳). با این که جوانان ایران، هیچ گاه پی در پی منتشر نشد، اما خوش درخشید و رفته رفته پرآوازه گشت. ادامه انتشار آن تا شهریور ۱۳۲۰ نشانی از این سخن دارد. گویا تجربه موفقیت آمیز جوانان ایران بود که کسانی از دست‌اندرکاران امور فرهنگی برخی از مدارس متوسطه را واداشت تا نمونه آن را در دبیرستان خود، به چاپ برسانند^(۹۴).

پس از جوانان ایران، احمد امین مجله «پیش آهنگی ایران» را در ۱۳۰۶ منتشر کرد. روی جلد هریک از شماره‌های آن نوشته شده بود: «مجله‌ای است تربیتی که در تکمیل روحیات و تقویت حیات پیش آهنگی ایران می‌کوشد». شعار مجله هم حدیث زیر بود که آن را روی جلد به چاپ رسانده بودند:

«ادبوا اولادکم بغیر آدابکم، لانهم خلقوا الزمان غیر زمانکم»^(۹۵)

[فرزندان خود را به غیر آداب و سنن خود تربیت کنید، زیرا آنها برای روزگاری متفاوت از زمان شما آفریده شده‌اند.]

در این میان مجلاتی هم برای دختران منتشر می‌شد. از نامی‌ترین آنها مجله ماهانه «دختران ایران»، به بنیادگذاری و مدیریت بانو زند دخت شیرازی بود. مدیر مجله در شماره اول آن که در اول مرداد ۱۳۱۰ ش در تهران به چاپ رسید، در بخشی از مقاله خود با نام «طرز تربیت دختران موجد نوع تمدن ملت ماست» نوشت:

«... من با چند سال کوشش و رفع موانع توانستم وسایل انتشار این مجله را فراهم سازم. مجله دختران ایران چنان که از نامش معلوم می‌گردد، برای نشر آثاری است که دوشیزگان این سرزمین را به سرچشمه انسانیت نزدیک می‌سازد و به شاهره سعادت و حیات ابدی هدایت می‌نماید ...»

بیشتر مقاله‌های مجله را نویسندگان معروفی مانند: حسین کاظم‌زاده ایرانشهر، رشید یاسمی، سعید نفیسی و صدیقه دولت‌آبادی می‌نوشتند^(۹۶).

در همین هنگام، معدودی از مجله‌های ویژه بزرگسالان در بعضی از شماره‌های خود، صفحاتی چند را به کودکان و نوجوانان اختصاص داده بودند. مجله هفتگی «نسیم صبا» به مدیریت حسین کوهی کرمانی از نخستین مجله‌هایی بود که در این راه گام برداشت و مطالبی برای بچه‌ها نوشت. برای نمونه در شماره اول سال هشتم (تیر ۱۳۰۹) زیر عنوان «سوال حسابی از شاگردان مدارس ابتدایی» پاسخ به یک مسأله ریاضی و دو چیستان، به مسابقه گذاشته شده بود. در شماره بعد که نام برندگان به آگاهی رسیده بود اسامی دانش‌آموزان کلاس ششم ابتدایی و اول متوسطه دیده می‌شود.

در شماره چهارم، سال دهم (مهر ۱۳۱۱) با رباعی زیر که گمان می‌رود از سروده‌های کوهی کرمانی باشد به شیوه آموزش مستقیم به کودکان پند می‌دهد:

ای طفل عزیز اگر تو علم آموزی

بی‌شبهه که گنج شایگان اندوزی
هر لحظه ز عمر خود که دادیش هدر

از کرده خود شوی پشیمان روزی
با این همه، اسناد موجود در سازمان اسناد ملی ایران نشان می‌دهند که نخستین تلاش در راه ایجاد مجله‌ای برای کودکان از سوی بانویی به نام توران دخت تقفی به عمل آمد. (بهار ۱۳۱۲) وی که نام «اطفال ایران» را برای مجله خود برگزیده بود، برای گرفتن امتیاز آن - که هیچ گاه موفق به دریافتش نشد - در نامه‌ای خطاب به «مقام محترم وزارت جلیله معارف» نوشت:

«مجله‌ای در نظر دارم هر هفته به طبع رسانم به نام اطفال

ایران، این مجله؛ ادبی، تحصیلی، اخلاقی و تفریحی خواهد بود و خطاب آن به تمام اولادان ایران، خواه در خود مملکت و خواه در خارجه خواهد بود. موضوعی راجع به نسوان یا طرفداری آنان در آن طبع نخواهد رسید و ترقی دختران یا طرفداری از آنان را ذکر نخواهد نمود ... ولی مقصود من فقط «اطفال ایران» از سن طفولیت تا سن بیست و آنچه که در زندگی راجع به آنان و ممکن است برای اطفال کوچک و

پناه مجله هر شماره
۵ ریال

مجله کودک

صاحب امتیاز و مدیر
مهاسب روحانی نیک آبادی
لیسانس در علوم تربیتی و
پروفسور کودکان

اولادان بزرگ تا سن بیست سودمند و مفید واقع شود، خواهد بود. هر موقعی به مقتضی آن راجع به همان وقت صحبت خواهد شد. مثلاً حالا راجع به تابستان و سیلاب و تفریح و گردش و ذکر دروس خواهد بود و انشاءالله در آتیه راجع به مدرسه و به مناسبت هر عیدی راجع به همان عید و جشن تذکر خواهد شد. مختصر تمام اینها و موضوعات دیگری که ممکن است روح اطفال امروزه مملکت ما را پروراند خواهد بود... (۱۸)

با وجود این، سرآغاز بیدار شدن و جنب و جوش واقعی مجله‌های کودکان و نوجوانان را باید پس از رخدادهای شهریور ۱۳۲۰ دنبال نمود. در پی سقوط رضا شاه و برچیده شدن بساط خودکامگی، تحول همه سویه‌ای در تاریخ مطبوعات ایران پدید آمد که نشانه آشکارش، انتشار روزنامه‌ها و مجله‌های بی‌شماری بود که به آسانی در دسترس همگان قرار می‌گرفت. از رهگذر این دگرگونی، کودکان و نوجوانان نیز بی‌بهره نماندند و گاه به گاه در میان ده‌ها عنوان مجله منتشر شده، مجله‌هایی چند برای آنها فراهم می‌شد و به چاپ می‌رسید. مثلاً مجله اطلاعات هفتگی در شماره ۳۲ خود (دوم آبان ۱۳۲۰) در صفحه‌ای با عنوان: «بچه‌ها این صفحه مال شماست» مطالبی درخور بچه‌ها شامل قصه، لطیفه، مسابقه، جدول و کاریکاتور، به چاپ رساند.

به همین شیوه مجلات دیگری مانند ترقی، قصه‌هایی برای خردسالان به چاپ رساندند که در روی آوردن کودکان و نوجوانان به خواندن مجله بی‌تأثیر نبود. استقبال از کار این مجله‌ها، سبب شد تا با انگیزه‌های متفاوت، کارشناسان امور تربیتی اطفال و اداره کل نگارش وزارت فرهنگ همراه با بخش خصوصی، مجله‌های ویژه کودکان و نوجوانان را یکی پس از دیگری، در دسترس بچه‌ها قرار دهند. برخی از این مجلات، توانستند نظر مخاطبان را به سوی خود جلب کنند و سالها با موفقیت به راه خود ادامه دهند.

«بازی کودکان» نمونه‌ای از یک مجله موفق بود که هشت سال منتشر شد. بررسی، نقد و تحلیل مجله‌های کودکان مجالی دیگر می‌خواهد؛ اما به طور کلی همین اندازه اشاره می‌شود که اشکال اساسی در کار بیشتر مجله‌های کودکان، نادرستی شناخت پدیدآورندگان مجله، از کودک و نوجوان بود. نوشته‌های بیشتر این مجله‌ها که اغلب ترجمه آثار خارجی بود به لحاظ مراحل مختلف حیطه‌های یادگیری و انطباق مواد خواندنی با شرایط سنی و توانایی مخاطبان، در درست خواندن و فراگیری نسبی مطالب، سازگاری چندانی با معیارهای علمی نداشت. این خود شاید، یکی از اسباب تعطیلی بیشتر مجله‌ها بود. گو اینکه مشکلات مالی مجله‌ها نیز

شماره اول سال اول مهرماه ۱۳۲۳
دفتر مجله خیابان پهلوی (امیریه سابق) مقابل کوی چالوس

همواره عامل مهمی در به تعطیل کشاندن آنها به شمار می‌رفت. از این رو یکی از علل انتشار بی‌درپی و آسیب ناپذیری مجلات وابسته به دولت و مجله‌هایی مانند کیهان بچه‌ها و دختران و پسران که وابسته به دو مؤسسه بزرگ مطبوعاتی بودند، روشن می‌شود.

مجله دانش آموز، نمونه‌ای از مجله‌های دولتی است که با بهایی اندک در بیشتر مدارس کشور پخش می‌شد. در صفحه ۳۴ شماره ۲۴ سال دوم این مجله (خرداد ۱۳۲۹) آمده است:

«اساساً این مجله فقط برای دانش آموزان تهیه می‌شود و قیمت آن چند برابر قیمتی است که بر روی آن گذاشته شده، ولی وزارت فرهنگ برای این که همه دانش آموزان بتوانند از

پاسخ از سئينه فشاركي دانش آموز كلاس ششم دبستان آزادي

چگونه دانش آموزان

ميتوانند بهداشت عمومي كمك كنند

هنگاميكه از مدرسه خارج ميشدم و بسمت منزل خود عازم بودم راجع بوضع بهداشت نمق مينودم كه چطور ميتوان به بهداشت هكگاني كمك مؤثر و مفيد نمود كه جامعه را تا اندازه اي از عدم بهداشت جلوگیری نايبد در انساني راه برخورد بيك عده بانواني نمودم كه لباسهاي كتيف خود را در آب جوبهائي كه بست منازل افراد روانه بودشت و شوي مينودند در حاليكه اين آب داخل آب انبارهاي منازل مسكوني اشخاص شده و از آن بهره مند ميگردند آهسته آهسته باهزاران ترس و بيم بيانوان مذكور نوديك شده و بازيان بي زباني و ارايه ادله مبرهنه شروع بضررات و مفساد اين عمل فبيج كه تا اندازه اي ميتوان گفت خود يكتوع از خيانت است وارد گفتگو شده و آنها را تا اندازه اي منقم ساخته كه بعد از اين ازارتكتاب اين عمل شنيع خودداري نايبند پس از اين وحله طلي طريق نموده باز هل ديگري را شاهمه نمودم كه صاحب مغازه اي بدون پاشيدن آب

شروع بجاروب نموده و كردوغياري درهوا پراكنده نموده كه عابرين از مشاهده و استنشاق چنين كردوغياري منضجر شده بودند

مشاهده چنين عملي چنان مرا متازو متالم نمود كه چرا عايت بهداشت خود را نيمنايند چه بسا ممكن است با اين كرد سل و ميكربهاي متعددي وجود داشته كه بالنتيجه درهواي آزا كه مورد تنفس عامه است ميكرب آن داخل ربه آنها گرديده و آنها را ملول و دچار هزاران امراض گوناگون مختلفه نسايد

معاذ عرف مراتب مضرات چنين عمل ناشايسته را در يادداشتي اعلام از نقطه نظر اخلاق كه اجازه محاربه حضوري را نبيدادروي تير چراغ برق مقابل دكان صاحب مغازه گنداوم كه شايد در اثر قرائت آن متنبه گردد

اين مرحله هم پيايان رسيد وارد منزل دائمي خود گرديدم سر تا پاي منزل و افراديكه در آن خانه مسكون بودند برخلاف مصالح بهداشت عمومي

بيشودر صفحه ۱۲

سبب شده، بيكها همواره در شمار بهترين نشرياني كه تاكنون براي كودكان و نوجوانان انتشار يافته است قرار گيرد. مجلات بيك در قالب هفت مجله منتشر مي شد. چهار مجله آن به كودكان و نوجوانان اختصاص داشت كه ويژگيهايشان در فهرست زير خواهد آمد. گفتني است كه اين فهرست تنها آن دسته مجله هايي را دربر مي گيرد كه پس از شهريور ۱۳۲۰ تا پيروي انقلاب اسلامي ايران در تهران به چاپ رسيده اند.^(۱)

* * *

آئين دانش آموزان:

مجله هفتكي. ضميمه هفته نامه آئين. صاحب امتياز (از اين پس ص.ا) محمد تقى مقتدرى. سردبير (از اين پس ص.د) انوشيروان پويان. سال انتشار (از اين پس فقط به عدد نوشته مي شود) ۱۳۲۳ - ۱۳۲۶.

اطلاعات دختران و پسران:

مجله هفتكي. از انتشارات مؤسسه اطلاعات. ۱۳۳۵. چهار صاحب امتياز عوض كرد و هفت بار تغيير عنوان داد كه عبارتند از:

۱. عكس و داستان - هفته نامه مصور. مخصوص كودكان.
۲. اطلاعات كودكان - ص.د: حسين بنى احمد.
۳. اطلاعات دانش آموزان - ص.د: جمشيد وحيدى.
۴. اطلاعات كودكان (براي بار دوم) - ص.د: بهرام افرمى.
۵. اطلاعات دختران و پسران.
۶. اطلاعات جوانان، مجله دختران و پسران.
۷. اطلاعات دختران و پسران (براي بار دوم) - ص.د: نادر اخوان حيدرى.

اطلاعات دختران و پسران، در دى ماه ۱۳۴۰ «كتاب جيبى» ماهانه را كه مجموعه اي از داستانهاي ايراني و خارجي بود براي خردسالان، كودكان و نوجوانان در ۲۷۶ صفحه منتشر كرد.

بازي:

ص.د: جعفر بديمي، ۱۳۳۰.

بازي كودكان:

دو بار در هفته، ص.ا: ابراهيم بنى احمد، ۱۳۲۴ - ۱۳۳۲ تعداد بازي كودكان در هر هفته ۱۵۰۰۰ نسخه بود. اين تعداد در سال هشتم كه پايان كار مجله است به شدت کاهش پيدا كرد و به ۳۰۰۰ نسخه در هفته

اين مجله استفاده كنند ماهي ميلفي ضرر تحمل مي كند و مجله را ارزان دو دسترس دانش آموزان عزيز مي گذارد ...

به هر رو انتشار مجلات كودكان و نوجوانان، كه ماكان ادامه داشت تا اين كه در مهر ۱۳۴۳ «مرکز انتشارات آموزشى» كه وابسته به وزارت آموزش و پرورش بود به منظور افزايش توانايي فارسي خواني نوسوادان و تهيه مطالب خواندني براي اين گروه، ايجاد گشت. اصلي ترين كار اين مركز، توليد و پخش گسترده مجلات بيك بود. مجله هاي بيك از نظر زبان و انطباق مطالب با گروه هاي سني، از معيارهاي علمي پيروي مي كرد. بدين سبب مقاله ها در عين تنوع، از كيفيت بالايي هم برخوردار بودند. چاپ پاكيزه، پخش مرتب و قيمت ارزان بيكها از جمله مزايي ديگري است كه

رسید. بازی کودکان دو بار نام خود را تغییر داد که به ترتیب عبارتند از :
راهنمای آینده و جهان تربیت.

بچه قشنگ:

مجله بهداشتی - اجتماعی، ویژه مادران و کودکان، ص ۱: سکینه و کیلی.
مدیر: دکتر علی پریور، س.د: ایرج تیمور تاش، ۱۳۲۷ - ۱۳۲۸

پیام شادی:

مجله ماهانه دینی، ویژه کودکان، از انتشارات دارالتبلیغ اسلامی قم، ص ۱.
سید حسن شریعتمداری، س.د: سید هادی خسروشاهی و احمد فرزانه،
۱۳۵۰.

پیام کاوه:

هفته نامه ویژه نوجوانان، ص ۱: امیر هوشنگ عسکری، ۱۳۲۳

پیک:

۱. پیک کودک - س.د: فردوس وزیری، مهر ۱۳۴۸
برای خردسالان کودکان و دانش آموزان کلاسهای اول دبستان، شامل
قصه، سرگرمی، شعر، نقاشی و علوم به زبان بسیار ساده، در هر شماره،
سفارش و تأکید می شد که پدر و مادر یا آموزگار مجله را برای کودک
بخوانند و توضیح دهند.

۲. پیک نوآموز - س.د: ایرج جهانشاهی، مهر ۱۳۴۶

برای دانش آموزان کلاسهای دوم و سوم دبستان، شامل قصه، شعر،
سرگرمی، نقاشی و مسایل ریاضی و علوم.

۳. پیک دانش آموز - س.د: ایران گرگین، دی ۱۳۴۳.

برای کلاسهای چهارم و پنجم دبستان، شامل داستان، شعر، جدول،
چستان، علوم، دین، رفتارهای اجتماعی، گفتگو با خوانندگان، ایرانشناسی.

۴. پیک نوجوانان - س.د: محمود محمودی، مهر ۱۳۵۱.

برای دانش آموزان دوره راهنمایی، شامل داستان، شعر، جدول، علوم
تجربی، علوم اجتماعی، مطالب دینی، پرسشهای درسی و پاسخ آنها،
گفتگو با خوانندگان.

مدیر پیکها ایرج جهانشاهی بود. هر یک از این مجله ها با همکاری
انتشارات فرانکلین، در هر سال ۱۵ شماره به چاپ می رسید.

تحفه ها:

هفته نامه ویژه کودکان، ص ۱: ف مهام، ۱۳۳۲. (بنگرید به: خردسالان
ایران)

دانش آموز

برای دانش آموزان

از نشرات اداره کل نگارش وزارت فرهنگ

مجله ایست که هر بازنده روزیکبار منتشر میشود

مدیر: مشایخ فریدنی

سال اول شماره ۳ فروردین ۱۳۴۸

بها: دو ریال

فهرست مندرجات

صفحه	موضوع
۳	دانش آموزان عزیز
۵	پادشاهی اردشیر
۶	میرزا تاجخان امیر کبیر
۹	ورزش (شعر)
۱۰	دارالفنون
۱۷	چگونه تکالیف خود را انجام بدهید
۱۸	جوانان گمراه
۲۰	هنر در دنیای امروز
۲۲	فانوس داران
۲۵	معالم دهکده
۲۶	کارت تبریک چگونه و در کجا پیدا شد
۲۷	بهار عمر
۲۸	غبرهای فرهنگی
۳۰	یک شهر مصور
۳۱	نتیجه مسابقات سالیانه فوتبال آموزشگاههای پایتخت

« ۴۴ »

تهران مصور کو چولوها:

مجله هنکی، ویژه کودکان، ص ۱: مهندس عبدالله والا، ۱۳۳۶ - ۱۳۳۷

جوانان آینده:

هفته نامه ویژه دختران و پسران، ص ۱: اختر حاتمی، (بنگرید به: نوباوگان)

جهان تربیت:

مجله ماهانه تربیتی و آموزشی، ویژه نوجوانان و جوانان، ص ۱: ابراهیم بنی
احمد، ۱۳۲۶

فرهنگ. مدیران به ترتیب: محمد حسین مشایخ فریدنی، ابراهیم ديلمقانیان، عباس یمنی شریف، اقبال یغمایی و حبیب یغمایی، ۱۳۲۷ - ۱۳۳۹

زندگی هفتگی:

مجله هفتگی. مخصوص دانش آموزان. مدیر و سردبیر: سید حسین آموزگار، ۱۳۲۷

نام این مجله در هیچ یک از فهرستهای منتشر شده دیده نشد. سه نسخه از شماره‌های ۳، ۵ و ۶ اردیبهشت ۱۳۲۷ زندگی هفتگی، در اختیار نویسنده این سطور است.

شنگول برای بچه‌ها:

هفته نامه فکاهی. ص. ۱: جواد میراحمدیان. س. ۵: حسین شایسته، ۱۳۲۲ - ۱۳۳۳

این مجله که با استفاده از امتیاز هفته نامه «شنگول» منتشر می‌شد، در شهریور ۱۳۲۲، یعنی پس از دو ماه انتشار، توقیف شد و پس از سه هفته، دوباره با نام مجله کودکان انتشار یافت.

فرزند:

نشریه ماهانه ویژه کودکان. ص. ۱: سکینه وکیلی، مدیر: دکتر علی پرپور، ۱۳۲۸

مجله فرزند مدنی به جای «بچه قشنگ» منتشر می‌شد.

کودک:

ص. ۱: عباس علی روحانی، ۱۳۲۴

کودک:

مجله هفتگی، ویژه کودکان. ص. ۱: غلامرضا فنی، ۱۳۲۶

کیهان بچه:

مجله هفتگی، ویژه کودکان. مدیر: عباس یمنی شریف، ۱۳۳۵

مصور کارتون:

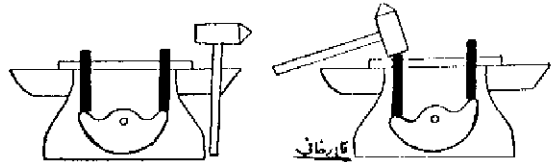
هفتگی، ویژه کودکان. ص. ۱: غوکاس نرسیان. س. ۵: آ. آیسه، ۱۳۵۳

مهر:

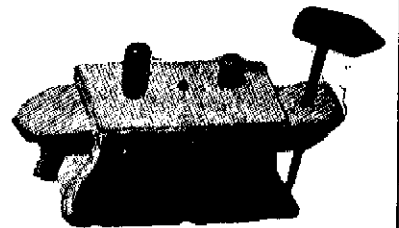
ماهنامه، ویژه نوجوانان. مدیر: صدیقه موسوی. س. ۵: اسماعیل پیمان،

سرگرمی و کار دستي برای شاگردان سوم و چهارم و پنجم دبستانها

نو آموزان عزیز! باین سه شکل، خوب نگاه کنید و با مقوا یا نخته آنرا بسازید و با آموزگار محترم یا پدر و مادر عزیزتان نشان دهید. اگر کار دستي

شما مورد پسند ایشان بود و گواهی فرمودند که خودتان ساخته اید بنویسید تا جایزه ای برای شما بفرستیم. شما بنویسید که يك وسيلتان را چگونه ساخته اید تا نام خط شمارا بنویسیم و هم بدانیم که در

نویندگی چندر پیش رفته اید. اینهم يك کار دستي دیگر

عروسك درست کنید و آنرا روی يك متر که حلقه حلقه روی هم باشد نصب نمايد و آخرین حلقه فنر را هم با مویز به جیبه محکم کنید.

اگر بادست کمی روی سر عروسك فشار دهید و در جیبه را ببنید هیچ معلوم نمیشود که در جیبه چیست اما همینکه در جیبه را باز کنید فوراً سر و تنه عروسك از جیبه بالا می آید.

خردسالان:

هفته نامه، ویژه دانش آموزان. ضمیمه روزنامه فرمان منتشر می‌شد. ص. ۱: عباس شاهنده، ۱۳۲۱ - ۱۳۲۳

خردسالان ایران:

هفته نامه ویژه بچه‌ها. با استفاده از امتیاز «نخچه‌ها» منتشر می‌شد. ص. ۱: ف. مهام، ۱۳۳۲

دانش آموز:

هر پانزده روز یک بار منتشر می‌شد. نشریه اداره کل نگارش وزارت

وزارت کشور

استانداری سوم

شماره ۱۳۲۴/۳

تاریخ ۲۴/۵/۶۸

موضوع

درخواست استناد در استان ۳

شهریانه روبرو در تاریخ ۲۴/۵/۶۸ آقای ویس کنسول انگلیس در تبریز با یک دستگاه سینما به
 همراه همسر و مهمان آقای فرماندار بوده، عصر آن روز مقداری روزنامه نونهالان و مجله دنیا بین اهالی توزیع و شب فیلم جنگ برلن و
 لندن به نمایش گذاشته و فردای آن روز پس از مشاهده بازار و محلات شهر و مقبره شیخ شهاب
 بازره و محلات شهر و مقبره شیخ شهاب الدین به تبریز مراجعت نموده اند. کفیل شهرستانی استان ۳ - پاسپار ۲ محبی -
 سند ثبت تقاضای استناد در استان ۳ - پاسپار ۲ محبی -

سند شماره یک

وزارت کشور، استانداری سوم، شماره ۱۱۸۰/۱۷۶۸، ۳ شهریور ۱۳۲۴، محرمانه
 اداره استانداری استان ۳ - شهرستانی اهر گزارش می دهد، روز ۲۴/۵/۶۸ آقای ویس کنسول انگلیس در تبریز با یک دستگاه سینما به
 اهر وارد و مهمان آقای فرماندار بوده، عصر آن روز مقداری روزنامه نونهالان و مجله دنیا بین اهالی توزیع و شب فیلم جنگ برلن و
 امور کشاورزی و کلیسای لندن به معرض نمایش گذارده و فردای آن روز پس از مشاهده بازار و محلات شهر و مقبره شیخ شهاب
 الدین به تبریز مراجعت نموده اند. کفیل شهرستانی استان ۳ - پاسپار ۲ محبی -
 برابر اصل است. [امضا]

پانویس‌ها:

- ۱ - دربارهٔ کودک، نوجوان و مجله، از جمله بنگرید به: لیلی ایمن. توران میرهادی و مهدخت دولت‌آبادی، گذری در ادبیات کودکان، چاپ پنجم، شورای کتاب کودک، تهران ۱۳۵۷، ص ۱۱۳ - ۱۱۷.
- ۲ - محمد صدر هاشمی، تاریخ جراید و مجلات ایران، چاپ دوم، انتشارات کمال، اصفهان ۱۳۶۳، ج ۴، ص ۳۹ - ۴۰.
- ۳ - همان کتاب، ج ۴، ص ۳۸.
- ۴ - همان کتاب، ج ۲، ص ۱۷۷ - ۱۷۸.
- ۵ - درباره اینگونه مجله‌ها از جمله بنگرید به: کاوه بیات، مسعود کوهستانی نژاد (به کوشش)، اسناد مطبوعات (۱۳۲۰ - ۱۳۸۶ ش)، انتشارات سازمان اسناد ملی ایران، تهران ۱۳۷۲، ج ۱، ص ۸۷ (مجله ادبی) و ص ۳۷۳ (مجله تربیت دختران).
- ۶ - محمد صدر هاشمی، همان کتاب، ج ۲، ص ۸۳ - ۸۴.
- ۷ - همان کتاب، ج ۲، ص ۲۸۰ - ۲۸۱ مقایسه شود با: کاوه بیات، همان کتاب، ج ۱، ص ۵۲۴.
- ۸ - کاوه بیات، همان کتاب، ج ۱، ص ۱۲۳ - ۱۲۴.
- ۹ - در تهیه و تنظیم این فهرست به ترتیب کتابهای زیر مورد استفاده و استناد قرار گرفت:
- الف - مسعود برزین، شناسنامه مطبوعات ایران (۱۲۱۵ - ۱۳۵۷ ش)، انتشارات بهجت، تهران، ۱۳۷۱.
- ب - حسین ابوترابیان، مطبوعات ایران (از شهریور ۱۳۲۰ تا ۱۳۲۶)، انتشارات اطلاعات، تهران ۱۳۶۶.
- ج - غلامحسین صالحیار، چهره مطبوعات معاصر.
- د - راهنمای مطبوعات ایران (۱۲۱۵ - ۱۳۰۴ ش)، سید فرید قاسمی، مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها، تهران ۱۳۷۲.

مهر کودک:

ماهنامه، ویژهٔ کودکان. مدیر: پروانه نوازی، ۱۳۴۸
از انتشارات بنیاد نیکوکاری شمس پهلوی

نغمهٔ کودک:

ماهنامه، ویژهٔ کودکان. س.د: اختر پور شیرازی، ۱۳۳۷ - ۱۳۴۰
از انتشارات ادارهٔ کل نگارش وزارت فرهنگ.

نویاگان ایران:

هفته نامه، ویژه دختران و پسران. س.د: اختر حاتمی، ۱۳۳۱ - ۱۳۳۲
این مجله یک بار توقیف شد و پس از آن با نام «جوانان آینده» منتشر گردید.

نونهلان:

در آغاز هفتگی و پس از آن دو شماره در هفته، ویژهٔ کودکان، ۱۳۲۲ - ۱۳۲۶
از انتشارات «خانهٔ پیروزی» وابسته به ادارهٔ انتشارات سفارت انگلستان در تهران. (دوبارهٔ پخش رایگان نونهلان از سوی سفارت انگلیس، بنگرید به سند شماره یک).

نونهلان ایران:

هفتگی، ویژهٔ کودکان. ص.ا: ناصر مفتح، ۱۳۳۰